

کاهش دعاوی حقوقی با «وکیل خانواده»

«جوان» ابعاد پیشنهاد تعیین وکیل برای هر خانواده و چالش‌ها و راهکارهای تحقق آن را بررسی می‌کند

محمدجواد آقاباقری کارشناس حقوقی:
ایفای نقش وکیل خانواده همانند پزشک خانواده، نقش بسزایی در مراقبت از سلامت روان و جلوگیری از آسیب‌های روحی دارد و هزینه کردن برای وکیل خانواده چه در مرحله مشاوره و پیشگیری و چه در مرحله در مان، موجب حفظ حقوق و منافع فرد و در نتیجه، حفظ آرامش خانواده و متعاقباً جامعه می‌شود

محمد هادی راجی، استاد دانشگاه: قوانین جدید مثل «قانون ثبت اسناد و املاک» در صورت عدم اطلاع مردم اصلاً پیش نمی‌رود. پایه چنین قانونی راه اندازی سامانه مر تبط است، در نتیجه اگر مردم نسبت به سامانه نا آگاه باشند قانون بر زمین می‌ماند و حتی امکان رسیدگی از سوی نهاد قضایی وجود نخواهد داشت

و از جمله راه‌هایی است که می‌تواند به نسبت در ذائقه مردم اثر گذار باشد.

ارائه اطلاعات حقوقی راهکار ثابتی ندارد

شاید لازم باشد حتی در کتب درسی یا دروس عمومی دانشگاه‌ها این اطلاعات و آگاهی ارائه شود. نکته مهمی که راجی به آن اشاره می‌کند مبتنی بر این است که ارائه اطلاعات حقوقی به مردم رسالت ثابت هیچ نهادی نیست بلکه باید یک دغدغه عمومی باشد که هر نهاد و سازمان و وزارت‌تختهای خود را موظف به ارائه آن بدانند. راجی حتی قوانین جدید را که با هدف کمک به مردم و کاهش پرونده‌های قضایی است منوط به آگاهی مردم می‌داند و بیان می‌کند: «در قوانین جدید مثل موضوع مورد اشاره «قانون ثبت اسناد و املاک» در صورت عدم اطلاع مردم اصلاً پیش نمی‌رود. پایه چنین قانونی را ماندن سامانه مر تبط است، در نتیجه اگر مردم نسبت به سامانه نا آگاه باشند قانون بر زمین می‌ماند و حتی امکان رسیدگی از سوی نهاد قضایی وجود نخواهد داشت. مخالفان قانون مذکور دقیقاً بر همین نظر استوار بودند که فهم مردم از قانون پایه اصلی اجرایی شدن آن است یا قانونی مثل «هالیات بر خله‌های خالی» به دلیل عدم مشارکت مردم پیش نرفت.»

جهل به قانون در عمل اثر گذار است

به اعتقاد وی هر چند اصل بر این است که همه قانون را می‌دانند و جهل بر قانون رافع مسئولیت نیست اما اینچنین جملاتی فقط گفته می‌شود در حالی که واقعیت چیز دیگری است.

اطلاعات حقوقی ناظر به مردم، دستگاه‌های اجرایی و قضات است

راجی یادآور می‌شود: «در برخی قوانین اگر فرهنگسازی نشود قانون هم به هدف خود نمی‌رسد اما برخی دیگر از قوانین دستگاه‌های اجرایی را مخاطب قرار داده و روابط میان آنها را ساماندهی می‌کنند که در این صورت عدم آگاهی مردم صممه وارد نمی‌کند.» این استاد دانشگاه خنشان می‌کند: «طبق سند هفتم اختلاف بین دستگاه‌های اجرایی در دولت باید حل شود و به قوه مراجعه نکنند اما در عمل دستگاه‌های اجرایی چه میزان از این مهم اطلاع دارند. در نتیجه باید گفت دانش و اطلاعات حقوقی ناظر به مردم، دستگاه‌های اجرایی و قضات است.»

وکیل خانواده برای سلامت خانواده

همچنین محمدجواد آقاباقری، دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی به «جوان» می‌گوید: «مشکلات حقوقی هر یک از اعضای خانواده باعث افزایش اضطراب، نگرانی و بروز تنش‌ها و آسیب‌های متعددی می‌شود. آخذ مشاوره از وکیل و برخورداری از حمایت‌های حقوقی اطمینان بخش، آرامش را به این نهاد مهم جامعه هدیه می‌کند.» وی با ذکر مثالی که به تازگی رخ داده است، می‌افزاید: «دری سفارش را ثبت می‌کند و مقرر می‌شود از طریق یک شرکت پستی، مر سوله خود را دریافت مر سوله، مجبور به حضور مستمر در منزل تلفنی و سامانه‌ای چندین روزه وی ره به جایی نمی‌برد و به دلیل اهمیت و فوریت دریافت مر سوله، مجبور به حضور مستمر در منزل می‌شود. گفت‌وگوهای مشاجره آمیز با کارشناسان شرکت و عدم پاسخگویی صحیح و انجام تعهدات، سبب فشار روانی و افزایش استرس فرد می‌شود و مستأصل به دنبال راهی برای دریافت مر سوله خود می‌گردد. بعد از مراجعه ایشان به نگارنده، ضمن دعوت به حفظ آرامش و پرهیز از هر گونه تماس و مشاجره مجدد، نسبت به تهیه متن ذیل اقدام و مقرر شد طی اظهارنامه‌ای برای این شرکت ارسال نمایند: «هم‌بر عامل محترم شرکت فلان، با سلام، اینجانب فانی به اطلاع می‌رساند سفارش خود را با کد رهگیری فلان در تاریخ فلان ثبت نمودم لکن متأسفانه از تاریخ اعلامی مبنی بر وصول بسته، تاکنون ۱۰۰ گذشت و به رغم چندین نوبت تماس، شکایت و پیگیری مستمر و اعلام نیاز به دریافت فوری، هنوز بسته خود را تحویل نگرفتم و پاسخ درستی نیز در خصوص علت تأخیر یا سر نوشت بسته خود در یافت نگردادم.

همانطور که حتماً نسبت به تکالیف قانونی خود مطلعید، مطابق با مواد ذی‌ربط موضوع متصدی حمل و نقل در قانون تجارت، شرکت شما موظف است مر سوله امائی را سالم و بدون تأخیر به مقصد برساند. نظر به عدم انجام این تکلیف قانونی تاکنون و عدم هر گونه پاسخ در دست نسبت به پیگیری‌های تلفنی، بدینوسیله اخطار می‌شود ظرف حداکثر سه روز از تاریخ این اظهارنامه، نسبت به تحویل مر سوله و پرداخت خسارات وارده ناشی از تأخیر اقدام نمایید. در غیر اینصورت مصداق عدم تحویل عا مدانه تلقی و موجب ایجاد مسئولیت توأمان مدنی و کیفری خواهد شد.

بعد از گذشت چند ساعت از ارسال اظهارنامه، نسبت به ارسال مر سوله و تماس‌های پیگیری از طرف واحد حقوقی شرکت اقدام و مشکل این فرد حل شد.»

این کارشناس تصریح می‌کند: «ایفای نقش وکیل خانواده همانند پزشک خانواده، نقش بسزایی در مراقبت از سلامت روان و جلوگیری از آسیب‌های روحی دارد و هزینه کردن برای وکیل خانواده چه در مرحله مشاوره و پیشگیری و چه در مرحله در مان، موجب حفظ حقوق و منافع فرد و در نتیجه، حفظ آرامش خانواده و متعاقباً جامعه می‌شود.»

کرده است.

شاید یکی از راهکارهای پیشنهادی در این زمینه مطبوعات و جراید هستند اما برای کسب آگاهی و اطلاعات باید متوسل به منابع موقت شد. چالب است که در بسیاری از فیلم و سریال‌های ایرانی با اطلاعات حقوقی غلط و نادرست به مردم ارائه می‌کنند یا اینکه وکیل و نماینده حقوقی حاضر در فیلم را یک کلاهبردار بزرگ جلوه می‌دهند؛ موضوعی که خود باعث اختلافات حقوقی می‌شود.

فیلم و سریال منبع درست آگاهی حقوقی نیست

سیدمحمدهادی راجی، عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق (ع) در گفت‌وگو با «جوان» می‌گوید: «هر کس به نسبت حضور خود و استفاده از رسانه و جراید می‌تواند آگاهی را افزایش دهد. فضای مجازی، شرکت در دوره‌های آموزشی مختلف و مر تبط با شغل و فعالیت خود، صدا و سیما و کتاب از جمله پیشنهادها در این زمینه است.»

و دامن شخصیت‌های حقوقی را هم گرفته است. رعایت نکردن مقررات حقوقی در قراردادهای پروژه‌های عمرانی یکی از چالش‌ها و مشکلات این حوزه است. برخی دستگاه‌های پروژه محور قرار دادهای سنگینی منعقد می‌کنند و باید تمامی مفاد آن را به درستی اجرا کنند تا در آینده به مشکلات حقوقی برخورد نکنند. دفاع پد و غیر کارشناسی در پرونده‌های حقوقی پروژه‌های عمرانی موجب وارد شدن ضرر و خسارت به بیت‌المال شده است و در روند اجرای پروژه‌ها خلل وارد می‌کند. مدیران باید به این باور برسند که رعایت ضوابط و مقررات حقوقی موجب تسریع در پروژه‌ها و جلوگیری از خسارت به بیت‌المال می‌شود.

همه مسئولان و کارشناسان یکصد معتقدند آگاهی مردم در مورد موضوعات حقوقی باید افزایش پیدا کند اما چگونه و از چه راه‌هایی؟! سؤالی که جوان به بهانه پاسخ به آن نظرات مختلف حقوقی را بررسی

گره‌های حقوقی مردم چگونه باز می‌شود؟ آیا صرفاً با تقویت سواد حقوقی می‌توان امید داشت دعاوی حقوقی کاهش یابد؟ طبعاً پاسخ مثبت نیست، چرا که اگر چنین بود باید تاکنون شاهد کاهش پرونده‌های قضایی می‌شدیم. «وکیل خانواده» یکی از مهم‌ترین راهکارهای کاهش دعاوی حقوقی است. البته به دلیل انحصار در صدور مجوز و کالت، تعداد و کلا کم و طبعاً هزینه استفاده از خدمات آنها زیاد است، بنابراین با شکستن چنین انحصاری و تربیت و کلازی زیاد می‌توان همانند پزشک خانواده برای هر خانواده‌ای وکیل تعیین کرد تا خانواده‌ها قبل از هر اقدام حقوقی با وکیل خود مشورت و سپس اقدام کنند. به باور برخی حقوقدان‌ها، هزینه کردن برای وکیل خانواده چه در مرحله مشاوره و پیشگیری و چه در مرحله در مان، موجب حفظ حقوق و منافع فرد و در نتیجه، حفظ آرامش خانواده و متعاقباً جامعه می‌شود.

■ ■ ■

یکی از مهم‌ترین و اصلی‌ترین مشکلات قضایی کشور نداشتن آگاهی مردم نسبت به موضوعات حقوقی است. شکایت‌هایی که بعضاً به خاطر وصف مجرمانه به منع تعقیب ختم یا اینکه به دلیل فقدان اطلاعات حقوقی منتج به قراردادهای نادرست و نهایتاً کلاهبرداری می‌شود. حتی قوانین جدید مثل «قانون ثبت اسناد و املاک» نیز آگاهی بیشتری می‌طلبد. بعضاً به دلیل عدم برخورداری از نمایندند حقوقی توانمند شاهد قرار دادهایی هستیم که به طرز صحیحی تنظیم و تدوین نشده‌اند.

یکی از مشکلات مردم، فقدان دسترسی به نمایندند حقوقی قوی است که به همین دلیل، شاهد قراردادهایی هستیم که به طرز صحیحی تنظیم و تدوین نشده‌اند و نهایتاً در گیر پیچ‌وخم راهروهای هزار توی نهادهای حقوقی می‌شوند.

وکیل خانواده یکی از پیشنهادهای قوی برای کمک به مردم و حل گر ه‌های حقوقی آنهاست. همچنین به باور برخی کنشگران امروزه با گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات، راحل‌های قدیمی مثل افزایش ظرفیت نهادهای برای جذب دانشجویان حقوقی و تقدیم کارشناس و وکیل کافی نیست بلکه با استفاده از فناوری‌های حقوقی می‌توان هزینه این خدمات را برای مردم پایین آورد. چه بسا یکی از وظایف نظام‌های حقوقی دنیا، اطلاع مردم از قوانین و مقررات به منظور استفاده عادلانه از آنها در زندگی روزمره‌شان است، یعنی اولاً دسترسی مردم به قوانین آسان باشد و ثانیاً بتوانند آنها را به سادگی فهم کنند.

آنچه این گروه معرف می‌کنند تحت عنوان «فناوری حقوق» معرفی می‌شود. به اعتقاد آنها هدف فناوری حقوقی این است که شهروندان جامعه را توانمند کند تا حقوق خود را درست بشناسند و از آن بهره ببرند. یکی از این بحث‌ها، بحث مشاوره حقوقی همراه است، یعنی سامانه‌ای باشد که به مردم مشاوره دهد. به عنوان مثال سامانه Avtal در امریکا برای مشاوره در بحث قرار دانونیسی به وجود آمده است؛ این سامانه با استفاده از هوش مصنوعی، خلاهای قرار داد بار گذاری شده را بررسی می‌کند و میزان موفقیت آن را در دادگاه گزارش می‌دهد. فناوری حقوقی بستی برای توسعه بازار خدمات حقوقی از طریق سرمایه‌گذاری در دعاوی حقوقی، مدیریت قرار دادها، مدیریت خدمات حقوقی و بازاریابی و توسعه کسب و کار حقوقی است. به عنوان مثال سامانه Lexshares در امریکا پرونده حقوقی را بررسی می‌کند و قیمت وکیل و میزان موفقیت را به اطلاع شاک می‌رساند. در صورت تأیید شاک، پرونده از سویی و کلازی زبردست این سامانه به جریان می‌افتد یا سامانه‌ای دیگر قیمت و کلازی مختلف را در رابطه با یک پرونده به سمع و نظر متقاضی می‌رساند و از این طریق انحصار و کلا را می‌شکند و فضای رقابتی را بین آنها شکل می‌دهد. در حالت کلی با این فعالیت‌ها می‌توان از مبارزه با فساد، اقتصاد ایجاد کرد. مشکلات حقوقی البته صرفاً محدود به شخصیت‌های حقیقی نمی‌شود

قوه قضائیه متولی هماهنگی بین دستگاهی در آموزش همگانی حقوق است

حفظ می‌کنند که موجب پیشگیری از طرح پرونده در محاکم می‌شود. یا در تنظیم قراردادها ضمن تنظیم یک قرارداد شایسته، آگاهانه و دقیق عمل می‌کنند. علاوه بر این در برخی از موارد صرف آگاهی افراد به پایین دوش دانش حقوقی آنها موجب می‌شود با متخصصان حقوقی در موضوعات مبتلا به مشورت کنند و در حقیقت علم به ندانستن هم گاهی موجب فلاح و رستگاری است. به قول شاعر آن کس که بداند که نداند، لنگان خرک خویش به مقصد برساند.

این انتظار که قوه قضائیه باید متولی آموزش‌های همگانی حقوق باشد انتظار بجایی نیست و اساساً به نظر می‌رسد قوه قضائیه از امکانات مناسبی برای اینکه بتواند رأساً متولی آموزش همگانی حقوق باشد بر خوردار نیست لیکن قوه قضائیه باید به منظور احیای حق علم و پیشگیری از وقوع جرم به برنامه‌ریزی و ایجاد هماهنگی بین دستگاهی برای تحقق این مهم بپردازد.

این اقدام با طریق الزام دستگاه‌های مختلف به گنجانندن محتوای آموزشی حقوق در رنوس برنامه‌ها امکانپذیر است. مثلاً آموزش و پرورش از طریق کتب درسی، صداوسیما از طریق برنامه‌های تولید شده، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی از طرق مختلف سینما و تئاتر و غیره، دانشگاه‌ها از طریق برنامه آموزش تخصصی حقوق در دانشجویان هر رشته بدین نحو که دانشجوی پزشکی در زمینه حقوق پزشکی، دانشجوی مهندسی در زمینه حقوق مهندسی و سایر رشته‌ها هم بدین نحو آموزش ببینند.

کتاب‌های درسی دانش آموزان در طول ۱۲ سال آموزش عمومی در مدارس، تقریباً عاری از آموزش‌های حقوقی است و در حال حاضر اطلاعاتی که از طریق رسانه‌ها در اختیار مردم قرار می‌گیرد نیز بر خلاف آنچه در بند ۳ اصل ۳ قانون اساسی مورد تأکید قرار گرفته بود منجر به افزایش آگاهی‌های عمومی حقوقی مردم نشده است. قطع نظر از اینها، برخی محتوای تولید شده در رسانه نیز خلاف موازین حقوقی و تکالیف خودی‌ی اطلاع باشند.

قانونگذار و مجریان قانون دغدغه و الزامی برای تولید محتوای رسانه‌ای برای آموزش عمومی قوانین جدیدالتصویب ندارند. این موضوع باعث می‌شود سال‌ها پس از تصویب یک قانون، آحاد ملت نسبت به حقوق و تکالیف خود بی‌اطلاع باشند.

تحقق مطلوب و شایسته بند ۳ اصل ۳ قانون اساسی در ارتقای دانش همگانی حقوق می‌تواند از طریق اقدامات و تصمیمات شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم برای دستگاه‌های متولی به عنوان یک شورای عالی فرادستگاهی پیگیری و محقق شود.

«دکترای حقوق عمومی و وکیل

کتاب‌های درسی دانش آموزان در طول ۱۲ سال آموزش عمومی در مدارس، تقریباً عاری از آموزش‌های حقوقی است و در حال حاضر اطلاعاتی که از طریق رسانه‌ها در اختیار مردم قرار می‌گیرد نیز بر خلاف آنچه در بند ۳ اصل ۳ قانون اساسی مورد تأکید قرار گرفته بود منجر به افزایش آگاهی‌های عمومی حقوقی مردم نشده است

دارد. ارتقای سطح دانش حقوقی مردم در ارتباط مستقیم با کمیت و کیفیت پرونده‌های مطروحه در محاکم است. چنانکه اگر آحاد ملت از سطح دانش حقوقی مناسبی برخوردار بوده و به حقوق و تکالیف قانونی خود آگاه باشند نحوه تعاملات خود را در سطحی از استاندارد

سعید نصرالله‌زاده*

وقف بند سوم از اصل سوم قانون اساسی، دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم قانون اساسی همه امکانات خود را برای بالا بردن سطح آگاهی‌های عمومی در همه زمینه‌ها با استفاده صحیح از مطبوعات و رسانه‌های گروهی و وسایل دیگر به کار گیرد. بنابراین افزایش آگاهی‌های عمومی در همه دانش‌ها و به طور خاص دانش حقوق به عنوان یک حق اساسی مردم هم به عهده دولت است و مورد حمایت قرار گرفته است. به نظر می‌رسد عبارت دولت در این قسمت از قانون اساسی منحصر به قوه مجریه نیست بلکه مراد این است که حاکمیت باید برای ارتقای دانش حقوق بین مردم تلاش کند. بنابراین تحقق این مهم موضوعی چند بخشی و به عهده دستگاه‌های مختلف است مجلس از حیث وظایفی که در تصویب قانون بر عهده دارد می‌تواند به ارتقای آگاهی عمومی نسبت به قوانین بپردازد. دولت از حیث وظایف اجرایی می‌تواند به تبیین نحوه اجرای قوانین بپردازد و قوه قضائیه از جهت جنبه‌های قضایی و مجازات متخلفان از قانون به طور خاص در آموزش همگانی دانش حقوق مدخلیت دارد. اما به نظر می‌رسد قوه قضائیه از حیث اجرای وظایف محوله در بندهای ۲ و ۵ اصل ۱۵۶ قانون اساسی در احیای حقوق عامه و پیشگیری از وقوع جرم نقش مهم‌تر و مؤثرتری نسبت به سایر نهادهای در ارتقای دانش حقوقی مردم بر عهده